

ПАЛКА І. М.

к. е. н.

Тернопільський інститут соціальних та інформаційних технологій
palka76@mail.ru

РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена проблемам залучення іноземного капіталу в економіку України. Досліджено теоретичні та практичні аспекти залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Систематизовано причини, які визначають необхідність залучення іноземних інвестицій в економіку країни. Визначено особливості національної економіки. Ідентифіковано фактори, що спричиняють вплив на обсяги пропозиції фінансових ресурсів на вітчизняному ринку. Виокремлено заходи, які необхідно вжити з метою покращення інвестиційного клімату в Україні.

Ключові слова: інвестиції, інвестор, інвестиційний ринок, інвестиційний клімат, ефективність інвестицій.

ПАЛКА И. М.

к. э. н.

Тернопольский институт социальных и информационных технологий
palka76@mail.ru

РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ ГОСУДАРСТВА

Статья посвящена проблемам привлечения иностранного капитала в экономику Украины. Исследованы теоретические и практические аспекты привлечения иностранных инвестиций в отечественную экономику. Систематизированы причины, которые определяют необходимость привлечения иностранных инвестиций в экономику страны. Определены особенности национальной экономики. Идентифицированы факторы, влияющие на объемы предложения финансовых ресурсов на отечественном рынке. Выделены мероприятия, которые необходимо внедрить с целью улучшения инвестиционного климата в Украине.

Ключевые слова: инвестиции, инвестор, инвестиционный рынок, инвестиционный климат, эффективность инвестиций.

PALKA I. M.

candidate of economic sciences

Ternopil Institute of Social and Information Technologies
palka76@mail.ru

ROLE OF FOREIGN INVESTMENT IN THE STATE DEVELOPMENT

This article is devoted to the problems of foreign capital attraction in Ukraine. The theoretical and practical aspects of foreign investment attracting in the domestic economy are studied. The main reasons that determine the country need to foreign investment attract are systematized. The features of the national economy and the factors that cause impact on the amount of domestic market financial resources supply are identified. The activities that must be implemented to improve the investment climate in Ukraine are highlighted.

Keywords: investment, investor, investment market, investment climate, investment performance.

Постановка проблеми. Залучення іноземного капіталу дозволяє забезпечити стабільне економічне зростання, розширене відтворення, сформувати конкурентоспроможне середовище. Міжнародне інвестування формує канали передачі фінансових і матеріальних ресурсів, науково-технологічних та організаційно-економічних інновацій на новітній основі.

Тому на сучасному етапі функціонування міжнародних економічних відносин прями іноземні інвестиції відіграють провідну роль у формуванні та залученні фінансових і матеріальних ресурсів.

Актуальність проблеми. Проблема інвестування досить гостро стоїть у більшості країн світу, для України вона також є надзвичайно актуальною, оскільки розвиток ринкових відносин в Україні на сучасному етапі не може відбуватися без залучення інвестицій, зокрема іноземних.

Актуальність дослідження полягає у тому, що проблема інвестування економіки завжди була у центрі уваги економічної науки. Це зумовлено тим, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання загалом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку висвітлювали в працях багато вітчизняних вчених-економістів, серед них Л.М. Борщ, А.П. Гайдуцький, Б.В. Губський, А.П. Дука, Т.В. Майорова, А.А. Пересада та ін. Також дослідження проблем міжнародного інвестування і економічного розвитку протягом останніх століть займало провідне місце в економічних працях А. Бальцеровича, В. Беренса, О. Білоуса, І. Бланка, М. Бурмаки, Дж. Кейнса, Г. Климка, Ю. Макогона, Ф. Модігліані.

Роботи вчених є ґрунтовними та висвітлюють багато питань досліджуваної проблематики, проте економічна система в цілому та її складові зокрема є динамічними та такими, що постійно змінюються, тому вимагає подальшого розгляду питання активізації вітчизняних інвестиційних процесів за рахунок коштів іноземних інвесторів.

Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму залучення іноземних інвестицій в Україну.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох проблем, які впливають на складні процеси становлення та ефективного функціонування національної економіки в умовах ринку, однією з найважливіших є проблема формування фінансових ресурсів, які забезпечують відтворення та оновлення матеріально-технічного потенціалу виробництва. Потреба в інвестиціях для економіки постійно зростає внаслідок необхідності відновлення діючих виробничих фондів. У цій ситуації при обмеженості національних заощаджень великого значення починають набувати іноземні інвестиції як додаткове джерело фінансування. Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в економічному розвитку будь-якої країни незалежно від рівня її економічного розвитку.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземна інвестиційна діяльність розглядається як послідовна, цілеспрямована діяльність, що полягає в капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті отримання прибутку або певного соціального ефекту [1].

На нашу думку, планування економічного зростання в країні на сьогодні неможливе без допуску іноземного капіталу в її економіку.

Тому залучення іноземних інвестицій в українську економіку є одним з найважливіших завдань, яке має бути в найближчі роки вирішене керівництвом держави.

Іноземні інвестиції необхідні нашій країні з кількох причин:

- обмеженість власних інвестиційних ресурсів потребує залучення закордонних джерел фінансування;
- сучасні технології, які використовуються іноземними інвесторами, здатні істотно підвищити конкурентоспроможність вітчизняного виробництва;
- підприємства з іноземними інвестиціями створюють нові робочі місця, чим сприяють підвищенню рівня зайнятості населення України і зниженню соціальної напруженості;
- конкуренція між підприємствами з іноземними інвестиціями й українськими підприємствами може відігравати суттєву роль у боротьбі з монополізмом на внутрішньому ринку;
- більш повне задоволення потреб внутрішнього ринку (виробництво продукції підприємствами за участю іноземних інвестицій, в основному, є дешевшим, якіснішим і забезпечується широким сервісним обслуговуванням на відмінну від продукції вітчизняних товаровиробників);
- у довгостроковій перспективі залучення Україною іноземних інвестицій сприятиме інтеграції нашої держави у світове господарство та отриманню нею оптимальної «ніші» у міжнародному поділі праці.

За оцінками фахівців обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить понад 40 млрд дол. США.

Уряд України, з моменту здобуття незалежності, намагається заохотити іноземних інвесторів до вкладання коштів у розвиток економіки. Проте незважаючи на суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних та правових засад покращення інвестиційного клімату, міжнародними експертами відзначається зниження інвестиційної привабливості України.

Виходячи з цього, зазначимо, що в країні потрібно створити сприятливий інвестиційний клімат, який би полягав не тільки в залученні визначеного обсягу іноземних інвестицій, але й у конкретних умовах їхнього застосування. У цьому розумінні розвиток національної економіки України має певні особливості, а саме:

- необхідність скорочення виробництва продукції важкої промисловості до рівня національних потреб і потреб експорту її продукції;
- впровадження нових технологій і створення пріоритетних сфер як основи інформаційного суспільства неминуче пов'язано з залученням іноземного капіталу;
- значних інвестиційних ресурсів вимагає реформування аграрного сектора країни і підвищення його продуктивності;
- чималих засобів вимагає часткова реанімація минулої і створення нової моделі соціальної політики в країні, де також можуть бути використані іноземні інвестиції;
- потреба в залученні новітньої техніки і технологій, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності країни на світових ринках. Зокрема, на даний час, людство переходить від п'ятого технологічного укладу до шостого. П'ятий уклад характеризується досягненнями у сфері мікроелектроніки, а саме: електронної промисловості, роботобудування, інформаційних технологій та ін. У свою чергу, шостий технологічний уклад передбачає бурхливий розвиток біо- і нанотехнологій, штучного інтелекту.

Проте, вітчизняна наука продовжує фінансувати третій і четвертий технологічні уклади, а п'ятий і шостий – представлені лише незначною мірою. Нині ситуація складається так, що інвестуються кошти у сфери, які в Україні існують уже багато років, і майже не підтримується розвиток. Насамперед це пов'язано з недостатніми обсягами фінансування науки [2].

З метою покращення інвестиційного клімату потрібно вжити ряд кардинальних заходів, спрямованих на формування у країні як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, так і специфічних, що мають безпосередньо впливати на процес залучення іноземних інвестицій. Серед першочергових заходів виокремимо такі:

- досягнення національної згоди між різними владними структурами, соціальними групами, політичними партіями та іншими громадськими організаціями з приводу розвитку економіки України;
- відновлення довіри інвестора до фінансових установ;
- мобілізація вільних коштів підприємств і населення на інвестиційні потреби шляхом підвищення відсоткових ставок за депозитами;
- надання податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам, які здійснюють довгострокові інвестиції з тим, щоб цілком компенсувати їм збитки від уповільненого повернення вкладеного капіталу, а також мінімізувати інвестиційні ризики;
- розвиток фінансової інфраструктури.

Поряд з позитивними моментами залучення іноземних інвестицій є і ряд негативних факторів. Зокрема, збереження тенденції інвестування у проекти, що приносять швидкий прибуток. Оскільки головним мотивом здійснення інвестиційної діяльності, в тому числі іноземної, є отримання прибутку, іноземні інвестори не завжди поспішають вкладати гроші у розвиток української економіки, її реформування, вдосконалення управлінських процесів. Інвестор прагне якомога швидше вивести свій прибуток з країни.

Крім того, не можна не враховувати той факт, що іноземний інвестор має за мету: використання дешевої робочої сили, дешевої сировини, сприятливої для їх економічної

ситуації в прагненні збільшити прибуток від капіталу, що вивозиться, вільне або ні стримування розвитку тих галузей національної економіки, що могли б розвиватися більш успішно за наявності власних інвестиційних ресурсів.

Зазначимо, що Україну все ж таки можна вважати потенційно привабливою для інвестування. Це можна пояснити такими факторами, як наявність високого природно-ресурсного потенціалу, насиченість і різноманітність якого створює базу для широкої інвестиційної діяльності. Україна володіє ґрунтами найвищої у світі якості (60% сільськогосподарських угідь – чорноземи). Крім того територія України визначається сприятливими кліматичними умовами. Інвестиційній діяльності також сприяє демографічний фактор, зокрема високопрофесійний трудовий потенціал.

Крім цього, Україна має великий споживчий ринок, а за рівнем виробництва окремих видів продукції вона посідає одне з провідних місць у світі, зокрема за видобутком руди і виробництвом сталі. Перспективними галузями вважаються чорна та кольорова металургія, а також машинобудування, хімічна й нафтохімічна галузі, легка промисловість.

Науково-технічний комплекс України за своїм обсягом і потенціалом залишається одним з найбільших у Європі і другим після Росії серед країн СНД. Країна має статус атомної і космічної держави. Досягнення та кваліфікація українських вчених високо цінуються у всіх розвинених країнах світу.

Слід зазначити, що створення й підтримка сприятливого інвестиційного клімату в країні – це не тільки залучення певного обсягу іноземних інвестицій, але й забезпечення конкретних умов їхнього застосування. Наслідки міжнародного руху капіталу позначаються на соціально-економічному й політичному становищі конкретної країни. Державна політика повинна шукати компроміси, виділяючи пріоритетні фактори в такому складному і суперечливому процесі, як міжнародна міграція капіталу.

Учені-економісти вважають, що сума іноземного капіталу в країні-реципієнті не повинна перевищувати 30 відсотків від ВВП, оскільки перевищення цієї межі може викликати загрозу її економічній (національній) безпеці. Поки що для України такої небезпеки не існує.

На початок 2013 року в економіку України вкладено прямих інвестицій на суму 54462,4 млн дол. США, що становить 1197 дол. на людину [3]. Для прикладу в Угорщині в 2008 році на одну людину припадало 15270 дол. іноземних інвестицій, у Чехії – 10916 дол., у Словаччині – 7890 дол., у Польщі – 5100 дол. [4].

Варто зауважити, що досягнення високого рівня конкурентоспроможності України є досить серйозною проблемою. Тому для її підвищення, на нашу думку, обов'язковою є реалізація низки заходів загальноекономічного характеру: якісна ревізія існуючої системи формування та підтримання інвестиційного клімату, стратегічний аналіз пріоритетів розвитку національної економіки, а також ідентифікація чинників, які зумовлюють неефективність нормативно-правових актів, що приймаються з метою підтримання сприятливого інвестиційного клімату.

Для поліпшення інвестиційного клімату в Україні заходами короткострокового періоду можуть бути такі: розробка єдиної державної програми забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку та довгострокової програми державного і змішаного інвестування в розвиток телекомунікаційної, транспортної та енергетичної інфраструктури; формування регіональних планів підвищення інвестиційної привабливості областей; реалізація обласними державними адміністраціями програм навчання бізнесменів з підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів, організація юридичного супроводження інвестиційних проектів, управління інвестиційними проектами; розширення спектру заходів щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку; посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій стосовно інвесторів; стимулювання іноземних інвестицій у наукову, наукову-технічну та інноваційну діяльність.

Реалізація вищезазначених заходів сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, створить передумови для виникнення сталих інвестиційних мотивацій у зарубіжних партнерів, що обов'язково призведе до зменшення розриву між потребами національної економіки у зовнішніх інвестиційних ресурсах та їх фактичним надходженням.

Висновки з даного дослідження. Створити умови для динамічного та збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, зокрема, забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної економіки, створити економічне підґрунтя для запровадження високих соціальних стандартів, притаманних розвиненим країнам світу можливо шляхом нарощування обсягів інвестиційних ресурсів, удосконалення структури інвестиційних джерел та оптимізації напрямків їх вкладання. Іноземні інвестиції повинні відіграти значну роль в економічному розвитку будь-якої держави незалежно від рівня її економічного розвитку та сприяти економічному зростанню приймаючої економіки на основі ефективнішого використання національних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18.09.1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua.
 2. Гриньов Б. Інноваційна ідея варта грошей / Б. Гриньов // Дзеркало тижня. – 2013. – С. 15.
 3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
 4. Economist Intelligence Unit [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.eiu.com.
-